

Transcriptie interview met Jan van Egmond, 6 november 2018

Inhoudsopgave:

Minuten.sec

0 – 5	Geboorte AZL, gezin, grootouders
5 – 10	Grootouders, opa mank, overdreven zuinigheid, gezin vader
10 – 19	Gele tram, onaf viaduct, Jacob Catslaan, buitenspelletjes
19 – 22.45	‘Verklaar de oorlogje’ (spel), dakpankrijt, touwtje springen
22.45 – 26	School, noodlokalen, VGLO, te klein
26 – 30	Fröbelschool, juffrouw, grootte klas, niveauverschil leerlingen
30 – 33	Juffrouw, Franse en Engelse les, zending, bonnetjes sparen
33 – 35.50	Schoolreisjes, blaaspijp
35.50 – 39.21	Buurtwinkels, melkboer
39.21 – 46.10	Drank bij verjaardag, HUZ, stinkende bottenwagen slager
46.10 – 50.07	Geloof, kinderkerk, zondagsschool, vader ouderling
50.07 – 52.34	Niet ons maar alles ter ere Gods (Nomateg), vader preekt
52.34 – 58.30	Moeder en geloof, vakanties met brommer, UTS
58.30 – 1.11.40	Gestopt met studie, Arbeidsbureau, CBS, CPB, Nielssen
- 1.14.48	Werk stadhuis Leiden, naar Den Haag, vrouw ontmoet
- 1.20	Slager
- 1.26.00	Pauze , band loopt door, niet getranscribeerd
-1.30.00	Catechisatie met aanstaande vrouw
-1.35.30	Reis Egypte, woningnood, sparen, Zoeterwoude
- 1.39.17	Pernix; gereformeerde club, DOS
- 1.45.35	Zakkie Drol, relatie met Leiden, HVOL

I-1: Het is 16 oktober 2018 en we zitten hier bij:

G: Jan van Egmond. Mijn geboortedatum is 1 november 1943.

I-1: En wat is uw geboortenaam? Bent u gedoopt als Jan of... ?

G: Ik ben gedoopt als Johannes en zo aangegeven bij de Burgerlijke Stand. En ik heet naar mijn grootvader.

I-1: En we zitten hier niet in Leiden, maar in Zoeterwoude. Daar woont u al heel lang, maar we gaan het hebben over uw Leidse geschiedenis. Daar zijn we benieuwd naar. Begint u maar: waar bent u geboren?

G: Ik ben geboren in het Academisch Ziekenhuis in Leiden. Daarin zal ik niet uniek zijn. En vervolgens heb ik tot mijn twintigste, ietsje langer nog, in de Mors gewoond, in de Jacob Catslaan, numero 14 om precies te zijn. Ik heb daar heel plezierig gewoond.

I-1: En waaruit bestond het gezin? Was u de oudste, de jongste?

G: Ik kom uit een gezin met vader, een moeder, allemaal nog normaal, en dan had ik nog een zusje, die was drie jaar jonger [geb. 2-1-1947]. Die is overigens al overleden. En wil je verder nog iets weten?

I-1: Ja, het gaat heel diep: uw vader en moeder, kwamen die ook uit Leiden?

G: Mijn vader was een echte Leidenaar en mijn moeder die was ook in Leiden geboren, maar die had een Gelderse moeder en naast die Gelderse moeder, die dus ook al een Gelderse opa en oma opleverden, had ze nog een Gelderse voorouder, grootvader. Dat betekende dat zij toch wel erg Gelders georiënteerd was. Dus af en toe werden er toch wel Gelderse woorden in huis gebezigd. Ik zal een voorbeeld geven: ze had het dan over de "blagen", dat is dan...

I-1: De jongens of zo?

G: Ja, de kinderen. "Die blagen waren vervelend". Dat waren dan de kinderen. En ze had het dan over: "Dit is zo gaar als snuf". Ik heb dat een keer op school gebruikt. Je hebt dan van die taallesjes en dan moet je invullen: "Zo gaar als..." en dat moet dan boter zijn en dat weet ik natuurlijk ook wel, maar ik dacht: laat ik nou eens snuf invullen. Nou dan, zulk soort dingen, daar kon je het een beetje aan merken. Mijn oma, die heeft veertig jaar in Leiden gewoond.

I-1: De oma van moederskant?

G: Ja, van moederskant. En vlak na de oorlog zijn ze toen weer, mijn oma dan, terugverhuisd.

I-1: Waar woonde uw oma in Leiden?

G: Ja, die woonde in een heel leuk huis, op de Langebrug. Mijn opa en oma, die hadden een boekbinderij op de hoek van de Langebrug en de Papengracht, Boekbinderij Labree [H.J.J. Labree, Langebrug 1]. Dat heeft jarenlang nog in de gevel gestaan. Was een heel leuk huis. Ik kan me er nog iets van herinneren, terwijl ze in 1946 al zijn verhuisd, dus toen ik drie jaar was. Dat kan ik me nog herinneren, dat ik in dat huis was. Want dat huis had namelijk, beneden was daar een werkplaats, de boekbinderij, daar weet ik verder niks van, maar ze woonden dus in een bovenwoning en het spectaculaire ervan vond ik het spionnetje. Ken je dat?

I-1: Een spiegeltje?

G: Een soort spiegeltje dat onder een bepaalde hoek op de voordeur staat. Dus als er gebeld wordt, dan kun je naar dat spionnetje en dan kun je naar dat spionnetje. Dat vond ik natuurlijk leuk.

I-1: Dat is natuurlijk prachtig.

G: Dat kan ik me herinneren. Ik zie daar ook mijn opa nog zitten met een sigaar en van die hele ouderwetse stoelen en dan had hij zo'n klein dingetje - het ligt daar in de kast - om het mondstukje van de sigaar af te halen, zo'n v-tje in te knippen. Dus dat was mijn oma. De ouders van mijn moeder. De opa van mijn vaderskant heb ik nooit gekend. Want die is al in 1921 overleden, toen mijn vader zelf negen jaar oud was. Dat was heel dramatisch.

I-1: Wat deed die vader?

G: Smid was die, smid bij de Grofsmederij, geloof ik. Nee, bij dat bedrijf dat je vroeger op de Zoeterwoudseweg had. Dat was niet de Grofsmederij; de Hollandse Constructie denk ik dat het was.

I-2: HCW? [Hollandse Constructie Werkplaatsen]

G: HCW, ja. Maar ik weet alleen dat die man mank liep. Want hij is een keer met het lossen van een schip met ijzer, met ijzer en al in de sloot gevallen en toen zou hij dus bijna verdrinken. Ze hebben dus heel hard aan hem getrokken om zijn hoofd boven water te houden en toen is zijn been helemaal op de een of andere manier verpest of toen is het mis gegaan. En toen heeft hij daarna altijd mank gelopen. Nou ja, altijd is maar een rekbaar begrip, want hij is vrij gauw daarna aan een of andere nierziekte overleden. En dat overlijden of die armelijke omstandigheden waarin mijn vader heeft moeten leven, dat heeft echt een enorme stempel op zijn leven gedrukt en in zekere zin hebben wij als kinderen daar ook de naweeën van gehad. Niet allemaal even naar hoor, zo is het niet, maar in mijn ogen een overdreven zuinigheid.

Als ik je nou vertel dat ik zat op een gymnastiekvereniging. Het heeft mij overigens aan niets ontbroken hoor, maar toch. Hij kon alles zelf, liet nooit iets verdienen. Ik zat bijvoorbeeld op een gymnastiekvereniging en je had een jaarlijkse uitvoering en dan moest je een pakje, een uniformpje hebben en dat kon je gewoon kopen, maar je kon het ook maken. En iedereen had een gekocht setje en ik had dus een zelfgemaakt setje. Overigens prima, want mijn tante was coupeuse, dus daar mankeerde niks aan. Maar het was net een andere kleur wit. Kun je het je voorstellen? Dat was echt erg.

[Gelach].

G: Oh wat erg. Van mijn moederskant konden ze er ook wat van: want oma breide dan onderbroeken, jaegeronderbroeken. En dat breipatroon was een gerstekorrel. Ken je dat?

I-1: Jaja.

G: En dan zit je daar als jongetje van zes, zeven jaar in de schoolbank met zo'n gerstekorrel onderbroek. Nou, je weet niet, het hele patroon in je achterste. En kriebelen. En oma had natuurlijk ook niet meer zoveel verstand van gulpen, dus daar zat dan zo'n grote gulp in.

[Gelach].

I-1: U wijst zoiets van 50 cm aan.

G: Nou ja, dat zal het niet geweest zijn.

[Gelach].

G: Nou, en als er ook iets op tafel kwam, ham bijvoorbeeld. We hadden meestal iets van worst, maar ham, daar ging je mond van toe, zei hij dan altijd. En dan sneed hij gelijk de plak doormidden. En als je hagelslag had ook: hij beboterde je boterham en dan werd de hagelslag er als het ware tegenaan gegooid. Zodat je vooral niet te veel hagelslag nam. Hij kiepte eigenlijk.

I-1: Maar u zegt: uw grootvader is vroeg overleden, uw oma was dus vroeg weduwe.

G: En die heeft werkster moeten spelen op de Stedelijke Lichtfabrieken, waar mijn vader trouwens later ook is gaan werken.

I-1: Waar woonden ze toen?

G: Mijn vader is, of hij daar geboren is, weet ik niet, maar als je oude boeken van hem kijkt of rapporten, dan woonde hij in de Prinsenstraat [nr. 27] en op latere leeftijd toen had je een saneringsbuurt achter de Haarlemmerstraat, van de Bouwelouwensteeg en de Duizenddraadsteeg en zo. Daar is een nieuw wijkje gekomen met de Grevenstraat en de Druckerstraat en daar weet ik van, daar is mijn oma toen gaan wonen [Grevenstraat 25]. Ik denk met mijn vader ook nog wel. Ik denk dat dat vlak voor de oorlog was.

Ik herinner me ook vaag ook nog dat huis. Want mijn oma is doodgegaan toen ik vijf jaar was, maar ik kan me nog wel wat herinneren. Ik vond bijvoorbeeld spectaculair de overgordijnen: niet zozeer het qua patroon, maar dat je aan katrolletjes, dat je aan een touwtje trok en dat de gordijnen gelijktijdig dicht gingen. Dat ging mijn verstand te boven. Dat zat met katrollen op een bepaalde manier ... Dat vond ik heel spectaculair.

En ik werd ook regelmatig bij die oma gebracht. Want mijn vader, die werkte zoals gezegd bij de Lichtfabrieken en dat is natuurlijk dichtbij die Grevenstraat. Dan werd ik op vrijdagochtend - en ik kan me niet herinneren of dat nou elke vrijdagochtend was of een keer in de maand, dat weet ik niet - dan werd ik daar gedropt, zeg maar, en dan mocht ik daar spelen bij oma. Bootjes vouwen, dat kan ik me allemaal nog wel herinneren, en dan in de middag dan gingen we met de gele tram door de Haarlemmerstraat en dan reden we naar de Mors, bij de drie witte palen noemden ze dat. Kunnen jullie je herinneren dat daar een onafgebouwd viaduct stond bij de Lage Mors? [later geïntegreerd in het clubgebouw van DoCoS] Dat was voor de oorlog al neergezet. Dat was in de buurt van Holiday Inn, laat ik het zo maar zeggen. En langs de Wassenaarseweg reed een tram en die ging op een gegeven moment - die Wassenaarseweg die liep dood - en dan ging die door de weilanden en dan kwam hij op een gegeven moment bij de Holiday Inn en daar stapten we uit. Dat was eigenlijk bij de kruising met de Lage Morsweg en dan liepen we de Lage Morsweg af naar de Jacob Catslaan en dan ging oma daar aardappelen schillen of zoiets.

I-1: Want uw moeder werkte?

G: Nee, mijn moeder werkte niet. Dat was vroeger zo. Ik weet wel: mijn moeder vertelde een keertje dat ze met mij in de kinderwagen een eindje was gaan wandelen naar een vriendin of zo en mijn vader was van de oude stempel en die moest normaal werken en die zei: "Had je niet beter de ramen kunnen zemen?" Dat is niet altijd zo gebleven hoor, maar dat was in die oorlogstijd.

[Gelach].

I-1: U woonde in de Jacob Catsstraat en hoe was dat? Kunt u beschrijven hoe het eruit zag?

G: Kent u de Jacob Catsstraat?

I-1: Ik weet waar hij is.

G: Nou, de Jacob Catsstraat is best een mooie straat. Een beetje eigenaardige straat is het, want die straat begint aan de ene kant bij nummer 12 en aan de andere kant bij nummer 49. Dat komt omdat het ontwerp was natuurlijk van voor de oorlog en na de oorlog en de crisis is er verder niet meer gebouwd en later zijn er andere stukken straat aan gemaakt. Maar dat betekent gewoon dat die straat niet is uitgevoerd zoals hij oorspronkelijk was gedacht. Dat betekende dat je in die straat overal doodlopende stukjes, kleine weilandjes, grasperceeltjes had. Sloten met salamanders en kikkerdril en watervlooien, nou ja, gewoon leuk. Je kon daar gewoon leuk spelen. Met je blote voeten in de sloot en beestjes vangen, ja, allemaal leuk. Die straat die liep een beetje gerend uit en in het midden daar was een park. En omdat het gerend was, was het aan het begin een heel klein puntje en aan het eind was het werkelijk heel mooi met een hek er natuurlijk omheen, want je mocht natuurlijk niet in het gras. Als er agenten langskwamen, "klabakken" waren dat, op de fiets, daar was je bang voor. Mocht ik niet van mijn vader en moeder zeggen. Geen netjes woord. Maar in de straat zeiden ze dat, dus ik had me natuurlijk belachelijk gemaakt als ik agent had gezegd. Zoals ik ook geen auto mocht zeggen. Thuis moet ik "oto"

zeggen. Maar als ik “oto” op straat zei tegen de jongens, dan lachten ze me uit. Je moest wel beschaafd overkomen.

I-1: Maar er was dus een parkje middenin waar je niet in mocht. Leuk om te kijken.

G: Leuk om te kijken. Waar het smal was, was het gras, en aan het eind dat was het echt een heel mooi perk met bomen en struiken en bloeiende planten. Daar mocht je niet komen, maar met voetballen kwam de bal er natuurlijk wel in. Moest je die wel eruit kunnen halen. Maar je mocht er niet in.

I-1: En wat voor spelletjes deed u zo?

G: Eenvoudige spelletjes als tolleren. Dat kon natuurlijk. Er stond, denk ik, niet één auto in de straat en dat perk in het midden betekende dat de ene kant van de straat, die was tamelijk breed daar kon je aan allebei kanten van de stoep makkelijk een auto zetten, als je die gehad had. En aan onze kant was de straat smal, dus daar zou maar één auto hebben kunnen staan. Later waren er natuurlijk wel auto's, maar het was heel sporadisch. Je kon onbeperkt tolleren. De kans dat je een tol tegen een auto sloeg, dat was uiterst zeldzaam.

I-1: Was het die tol met die zweep?

G: Ja, met die zweep. Je zette hem in de straat. Er zat een spijker aan de onderkant en dan gaf je hem een lél en dan ging het wel goed eigenlijk in het algemeen. Dus er werd wat getold in de straat en gevliegd werd er ook. Want naast onze straat had je een vrij open stuk. Daar was het ideaal vliegeren.

I-1: Hoe kwam je aan vliegers?

G: Nou, de meeste mensen kochten een vlieger, maar mijn vader die wou dat niet. Die maakte dat wel zelf. Die kon makkelijk aan houtjes komen en aan tekenpapier, van dat kalkpapier.

I-1: Kalkeerpapier?

G: Nee, kalkeerpapier, dan krijg je misschien een verkeerde indruk, want kalkeerpapier is zwart [vermoedelijk verwarring met carbonpapier; calques waren in gebruik in de bouwwereld voor tekeningen]. Weet je wel, als je daar op typte dan kon je een paar vellen tegelijk doen, daar zat kalkeerpapier tussen. Dat was het dus niet. Het was een soort rijstpapier of zo. Het was mooi dun en je kon er... Tekeningen van bouwwerken die werden daarop gedaan. En mijn vader was tekenaar op dat moment. Dus die kon makkelijk aan dat papier komen. Dus dan hadden we een mooie. En dat vond hij zelf ook leuk. Hadden we de grootste vlieger.

I-1: Dus daar kon hij wel mee voor de dag komen?

G: En dan hielp hij ook wel mee; vond hij leuk. Dan bond hij weer een andere vlieger aan mijn vlieger vast. Vond hij leuk. Een ideale buurt ook om te vliegeren.

I-1: Met dat weiland erachter.

G: Ging altijd goed, ging mooi. Wat natuurlijk toen ook nog speelde: je had toen wel een paar auto's, maar ook wel paard en wagen. Het vliegeren gaat niet altijd naar je zin en je vlieger blijft niet altijd constant aan de hemel staan. Soms is het omhoog krijgen ook wel lastig en dan lag er een hele hoop touw op straat. Als er dan een paard en wagen over rijdt, dan heb je allemaal zulke stukjes touw; die verbrijzelen dan. Dat was een droefenis, ja.

I-1: En wat voor spelletjes speelde u nog meer?

G: Tikkertje, butertje; butertje was wel leuk. Verstoppertje. Het was na de oorlog, dus je had volkrijke straten. Er woonden veel kinderen en de huizenrijen die liepen allemaal evenwijdig en tussen de huizen

had je brandgangen. Dus je kon ideaal lopen en verstoppen en rennen. Ja, ik heb het daar heel leuk gehad.

We deden ook een spelletje, dat was een van de aardigste. Dat was “Verklaar de Oorlogje”. Dat ging als volgt: tussen de stoepranden trok je een paar lijnen en dan nog een lijn in het midden, zodat je vier vakken had van een behoorlijke afmeting. En in het kruispunt van die vier vakken die je had, dat waren landen. Dat stelden landen voor en in het midden was een soort cirkel en daar stonden in een kwart cirkel letters, zette je de N van Nederland, B van België, D van Duitsland, de E van Engeland, om maar wat te noemen. En dan was de bedoeling dat je middels een soort tikkertje, ja, hoe het precies begon weet ik niet. Maar dan zei iemand: “Ik verklaar de oorlog aan Duitsland”. Dat was natuurlijk een favoriet nummer. En dan werd op de een of andere manier, op een snelle manier langs die lijnen die grensden, daar mocht je op lopen en ieder had een eigen gebied en verder dus niet. In dat eigen gebied konden ze je nooit tikken, want dat is te ver. Maar een mens is natuurlijk baldadig, want het moest natuurlijk een beetje leuk blijven. Dus je moest natuurlijk ook wel een keertje uit je land gaan, met het risico dat je getikt werd. Als je dan getikt werd, laten we zeggen dat Duitsland getikt werd, dan mocht je een kolonie stichten in Duitsland en dan tekende je met – dat ging natuurlijk allemaal met dakpannen of bloempotscherven – dan tekende je daar een vierkantje in van pak hem beet een halve meter bij een halve meter en daar zette je dan een grote letter N in van Nederland in dit geval. En wat betekende dat dan? Normaal mocht je alleen maar langs die randen rennen, maar ik als Nederland mocht ook mijn voet dan in die Duitse kolonie zetten. Ik kon dus hoeken afzetten. Ik kon dus sneller lopen. Zo ging dat door, totdat daar iedereen veel kolonies had.

[Gelach].

I-1: Met z’n hoevelen kon je dat doen?

G: Met z’n vieren.

I-1: Je deed dat met z’n vieren. Dus niet met z’n zestienen of zo?

G: Nee, met z’n vieren.

I-1: Het klinkt als een heel leuk spel.

G: Ja, ik vond het ook heel leuk. En je hoefde nooit te stoppen dat er een auto langskwam of zo, weet je wel.

I-1: En meisjes? Wat speelden die? Speelden die ook “Verklaar de Oorlogje”?

G: Die speelden wel mee.

I-1: Speelden die ook andere spelletjes?

G: Ja, die zullen meer gehoept hebben, denk ik. Nee, touwtje springen, die sprongen touwtje.

I-1: Dat deden jongens niet?

G: Jawel, op den duur ook. Maar het was eigenlijk een meisjesspel. Vonden we ook wel leuk. Vooral het soort klassikaal springen, laten we het zo maar noemen. Je kunt touwtje springen in je uppie, maar je kunt ook met een groot touw draaien en dan kun je inspringen en zo er weer uit. Dat vonden wij als jongens wel leuk. We vonden het wel meer een vrouwensport, een meidensport, maar we wilden het wel doen. En gehinkeld werd er, maar dat was denk ik ook wel een beetje meisjesachtig. Dan gooiden ze met een armbandje met bedeltjes en je moest ergens naartoe gooien, naar een hok.

I-1: En waar zat u op school?

G: Ik zat op school wat toen de Hoge Morsweg heette. Hoe kan je makkelijk uitleggen? Naast de roeivereniging Njord, daar had je een school, een protestants-christelijke school, nee, ik zeg het fout: een hervormde school. Daar zit een nuanceverschil in. Een hervormde school.

I-1: Hoe heette die school?

G: Die had geen naam. Scholen hadden geen naam vroeger. Die werden meer met de naam van het hoofd van de school aangeduid. Dat was ene Tijmstra [Y. Tijmstra], de Tijmstraschool was dat, dat was een begrip. Maar later kregen ze wel allemaal namen, Prinses Beatrixschool werd hij toen genoemd. Maar ik geloof niet, dat toen ik erop zat, dat hij toen al zo heette. Maar goed, die school was uiteindelijk veel te klein geworden met die bevolkingsexplosie en trouwens: er werd ook een nieuwe buurt gebouwd aan de Lage Mors. Als je vanuit de stad komt vanaf de Morsweg en je bent op de Lage Morsweg, dan heb je rechts een wijk die van voor de oorlog is en links heb je een wijk die van, pak hem beet, 1950 is.

I-1: Er kwam heel veel aanwas?

G: Ja, maar ook wel in de buurt van de [De] Genestetstraat, het Haagwegkwartier. Daar waren ook verschillende kinderen die op diezelfde Tijmstraschool zaten. Maar goed, die school, die was dus te klein geworden en die zocht naar noodlokalen en een zo'n noodlokaal kan ik me herinneren: dat was aan de Morsweg, zeg maar ongeveer ter hoogte van de Paul Krugerstraat, ook aan de Rijnkant. Dat was het voormalig Militair Tehuis en daar hebben we ook een jaartje op school gezeten. Volgens mij zit er nu een tandtechniker. Laat ik het zo zeggen, er heeft in ieder geval lang daarna een tandtechniker gezeten. Ik kom daar ook niet meer elke dag, dus ik kan niet helemaal meer voor de waarheid instaan.

Maar goed, daar moesten we kennelijk uit of daar moest een andere klas in. Dat weet ik niet precies. Maar toen zijn we ook nog naar de VGLO gegaan. Dat was een Voortgezet [Gewoon] Lager Onderwijs, eigenlijk een zevende en achtste leerjaar. En die school die was in het Noordeinde. En daar zat ook een lagere school aan vast. En aan de achterkant, dat was de toegang tot de VGLO. Dat was een poortje; dat was naast wat later de RK Huishoudschool was. Kun je het je voorstellen?

I-1: Liep u dat, of ging u met de fiets?

G: Nee, dat ging ik wel met de fiets. Dat was trouwens ook wel een hele ervaring. Ik ben nog niet groot, maar toen was ik nog heel klein en op de een of andere manier was mijn vader aan een soort sportfiets gekomen en hij dacht: dat is leuk. Een Franse fiets noemden ze dat. Ik weet niet waarom. Met hele rare ventielen, vond je toen raar. Niet meer zo'n normaal ventiel, maar met een knopje eraan waaraan je moest draaien. Maar goed, die was voor mij. Maar ik groeide maar niet en ik moest toch op die fiets. Zadel eraf gehaald en op het frame gezet, kon ik er nog niet bij, blokken erop, kon ik er nog niet bij.

[Gelach].

G: Op de trapper. Toen kon ik er nog niet bij. Toen heeft hij nog weer dikke planken op die blokken gemaakt, en toen ging het. Maar ja, als je maar even door de bocht ging, kwam die trapper op de grond. Erg was dat natuurlijk allemaal niet.

I-2: Nou, u weet het nog!

G: Ja, ik weet het nog. Het was natuurlijk nog niet zo druk als nu. Maar we hebben naar alle scholen moeten lopen. Ik heb ook nog op de kleuterschool gezeten, juffrouw Hulsbergen [H.A. Hulsbergen; school Morsweg 114], die ik toen al heel oud vond, toen ik naar school kon. Misschien was ze 40 jaar ouder dan ik, maar die heeft nog heel lang geleefd, die is nog niet zo gek lang overleden.

I-1: Ging u met uw vierde naar de kleuterschool?

G: De Fröbelschool.

I-1: Weet u wat u daar deed?

G: Ja, prikken, dat vond ik altijd wel leuk, figuur prikken en ook wel weer spelen, tikkertje en zo. En met de blokken, een soort tram maken. Daar leende het formaat van de blokken zich toe, vond ik kennelijk.

I-1: En met hoeveel kinderen zat u op de lagere school in de klas?

G: Nou, ik denk wel, het zou mij niet verbazen als dat er wel 45 waren geweest. En dat ging dan, even kijken hoe het nou precies zat. Je had heel veel kinderen natuurlijk, ik denk zelfs dat je wel twee klassen per leerjaar had. En uiteindelijk kwam daar dan een groep uit, die later niks ging worden. Ik zal het maar makkelijk zeggen. Dat waren de kinderen die gelijk van school af gingen en naar de ambachtsschool en huishoudschool gingen. Zo ging dat toen: "Die kan niet leren, die gaat maar naar de ambachtsschool". Zo simpel zei men dat. En die andere klas, daar ging dan de ulo, de hbs en het gymnasium in. En als je daar dan in zat, ik had het genoeg om in die klas te zitten, dan werd er een groepje daaruit klaargestoomd voor het gymnasium en hbs. Die kregen als het ware een soort bijles of apart les terwijl die andere klas rustig sommetjes zat te maken. Door diezelfde leraar of onderwijzer, de meester zei men toen.

I-1: Of juf toch ook wel?

G: Nee, we hadden wel juffen, maar juffen waren toch wel voor de lagere klassen. Waarom dat was, weet ik niet. Het was denk ik ook wel een beetje lastig om die grote klassen een beetje orde daarin te houden. Je moest ook apart nog voor die gymnasium- en hbs-mensen lesgeven, terwijl de rest van de klas ook aan het werk moest zijn. We hadden wel een juffrouw Beks [B.A. Beks], dat rijmt natuurlijk op toverheks, zoals u zult begrijpen.

[Gelach].

G: Arme juffrouw Beks, ja. Dat was een strenge juffrouw. Daar hoefde je niet veel mee uithalen. Die was toch in de lagere klassen. Je kreeg in de vierde klas, kreeg je Franse les. Van ook van een schooljuffrouw, juffrouw Bakker, die toen al vreselijk oud was. Dat kostte 15 cent.

I-1: Dat mocht van uw vader?

G: Ja, dat dat mocht van thuis. En dan in de vijfde klas van meester Sierat [J.F.G. Sierat] kregen we ook nog Engels, dat kostte een kwartje.

I-1: Engels en Frans en dan ook nog moeilijke sommetjes en moeilijk Nederlands.

G: Ja, aan de school heeft het niet gelegen dat ik ....

[Gelach].

G: Ja, maar misschien ook wel aardig om te vertellen. Ik zat natuurlijk op een christelijke school.

I-1: Nederlands hervormd?

G: Ja, Nederlands hervormd. Er werd 's ochtends gebeden, misschien zal dat nog wel zijn, dat weet ik allemaal niet. Er werd er een versje gezongen en elke maandag moesten we, elke week moesten we ook een versje leren. Dat moest je dan op maandag opzeggen. Dan hadden we ook nog iets van de zending. Je moest zilver naar de zending, katholiek zou je zeggen missionarissen, zendelingen. Daar werd je ook op de een of andere manier (in) contact mee (gebracht). Niet met die zendelingen zelf, maar je had het instituut, het Zendingshuis, ik geloof dat het in Oegstgeest zit. [Zendingshuis, 1917–1999, H. Kraemerpark te Oegstgeest]. En we moesten aluminium doppen sparen en zilverpapier van de melk. En je moest, dat hoefde dan niet, maar mocht je bonnetjes kopen. Ik kreeg dan een dubbeltje mee en dan kreeg ik tien zegeltjes. Anderen namen drie cent mee. Maar met een dubbeltje zat ik niet laag. Als je op

een gegeven moment een zootje bonnen had, dan mocht je wat uitkiezen. Een bouwplaat van een huis in Borneo of zo iets.

I-1: Dus er was echt wel een verband met de zending?

G: Ja, dus dat spaarde je voor Indonesië dan, elke maandag iets voor de zending.

I-1: En ook voor het schoolreisje? Of ging u niet met schoolreisje?

G: Ja, dat was ook nog wel een feest. Tegenwoordig gaan ze ik weet niet hoe vaak en ook al gelijk de eerste klas. Maar wij gingen pas voor het eerst toen wij in de vierde klas zaten, nu groep zes. En ik weet ook: toen zijn we naar Ouwehands Dierenpark gegaan met de bus. Mijn vader ging mee, want die zat in, mijn vader was nogal een organisatieman, dus die zat altijd in een bestuur of noem maar op. Dus hij zat ook in de oudercommissie, zult u begrijpen. Die mocht mee, of moest mee. En dan werd er een foto gemaakt van alle leerlingen en meesters en mijn vader dus ook. Want die hoorde er ook bij die dag. Zelfs de chauffeur stond er natuurlijk op, van de bus. En dan zie je ons met een groot bord: Ouwehands Dierenpark, en dan zie je ons dan staan. Was wel leuk. Dat kan ik me herinneren. En we zijn een keer naar Oud Valkeveen geweest; dat weet ik ook. En we zijn een keertje geweest naar de Efteling. Dat vond ik vreselijk. Ik ben geen sprookjesmens. Ik leef niet in sprookjes. Ik hou niet van films; dat zat er toen al in.

Een klein voorbeeldje misschien: mijn moeder, die probeerde natuurlijk ook een goede moeder te zijn en die ging voorlezen voordat we naar bed gingen. Ik denk wel dat ik dat wel leuk vond. En op een gegeven moment heb ik vreselijk gehuild, want ik vond het zo'n zielig verhaaltje. Toen zei mijn moeder: "Ja joh, dat is niet echt gebeurd, het is maar een verhaaltje". Toen zei ik: "Maar waarom vertel je het me dan?"

[Gelach].

En zo zit ik eigenlijk nog in elkaar met films: ik zal nooit kijken naar een film. Ja, een documentaire, dat vind ik leuk. Maar al die bijzondere dingen, allemaal Pief paf poef en zo...

Je had ook wel een spelletje, dat deed je in de straat ja, rovertje. Dan moest je: "Pang pang pang!" roepen. Dat leek mij helemaal niks; vond ik niet ik leuk. Wel schieten met een blaaspijp, met pijltjes of met van die bessen, dat vond ik wel leuk.

I-1: Waar waren die blaaspijpen toen van gemaakt?

G: Van ijzer.

I-1: Want plastic had je natuurlijk nog niet?

G: Nou, dat begon wel te komen. Wij hadden dat niet, wij hadden dan een pleister om dat metaal, want je proefde gewoon dat ijzer, als je dat ijzer in je mond had.

I-1: We kunnen misschien meteen met een bruggetje nog weer even terug naar de buurt, want hoe zag de straat eruit, waren er winkels?

G: Nou, het was echt een buurt waar allemaal huizen waren; je had geen winkelcentrum. Op bijna alle hoeken van de straat had je een winkel. En het viel op, zo groot was die wijk niet, maar je had toch wel zeker twee of drie melkwinkels in zo'n...

I-1: Waarom zoveel?

G: Ik zou het niet weten waarom.

I-1: Kan het iets met geloof te maken hebben?

G: Nee, melkboeren waren vaak katholiek.

[Gelach].

G: Dat heeft natuurlijk zijn oorsprong dat ze vaak uit de venen komen, laten we zeggen de gecultiveerde boeren die naar de stad trokken.

I-2: Maar u ging melk bij de winkels kopen, er kwam geen melkboer langs?

G: Ja, ook nog langs, dus ze hadden de winkel en ze kwamen ook nog langs. Onze melkboer, Olderiks [A. Olderiks, Coornhertstraat 44] heette hij, die had eigenlijk een hondenkar. Dat kon je zien. Dat was een soort kar en daaronder zat een ijzeren frame, met een krul eraan waar het tuig van een hond aan had gezeten. Maar ik heb daar nooit een hond... Ik ken die beelden wel, maar dan van foto's vanuit de dertiger jaren. Ik heb zelf nooit gezien dat daar een hond was. Olderiks zelf was de hond, die liep te duwen. Met een loodzware kar. Want je moest natuurlijk nog uitkijken dat hij niet kiepte. Want hij had op elke hoek van de kar... In het midden van die kar een soort grote kist met een klep en daar had hij zijn eieren en zijn boter en zijn vla, nee, vla was te luxe, dat zal niet zo geweest zijn, nee, dat was gruttenpap en karnemelksepap, en yoghurt zal hij wel gehad hebben. En op die vier plekken stonden vier grote melkbussen, een met normale melk, wat je daar ook onder mag verstaan, en dan had hij een met taptemelk, dat zou nu helemaal in zijn, vetarm. Wij zouden zeggen: water. En karnemelk had hij, denk ik. Wel een paar flessen, maar niet veel, want flessen was te luxe. Je kwam met je kannetje aan. Hij had van die maatbekers, een halve liter, een hele liter.

I-1: En dat ging dan in je pannetje?

G: Ja.

I-1: En de bakker?

G: De bakker kwam aan de deur. Mijn vader klaagde dan dat hij dat brood niet lekker vond, te taai of zo. Die zei: "Je moet ook bij die andere bakker kopen". Maar mijn moeder vond dat vervelend. Het was een aardige bakker. Die vond dat moeilijk om dat te doen.

I-1: Dan moest hij dat maar eten gewoon?

G: Oh ja, dat was ook nog. Soms was je natuurlijk wel eens jarig, dus dan had je een feestje. Dan telde je, het werd uitgeteld. Die drinkt een glaasje jenever en die drinkt bier, twee bier en bowl en dat was allemaal afgepast. En dat leverde die melkboer dan ook. Vandaar dat je niet kan zeggen: hij kwam met hele kratten aan de deur. Laten we zeggen: acht flesjes bier; dat was al veel hoor.

Het was zelfs zo, we hadden een buurvrouw en die leefde wat in onmin met haar, laat ik dat neutraal houden, met iemand uit de buurt; die leefde wat op gespannen voet met haar man en die was wel eens weg en die kwam wel eens weer en dan moest ze in ene keer tien flesjes bier hebben en dan zei hij: "Zo, is je man weer eens thuis?"

[Gelach].

I-1: Hij hield het wel bij.

G: Hij hield het wel bij ja.

I-1: En de kruidenier?

G: Ja, dat werd wel bij de melkboer, die Olderiks, in de winkel gekocht. Ik moest daar dan een pond kaas halen. Dat was veel, want de meesten kochten maar twee of drie ons of zo. Dat was fl. 1,50, dat kan ik

me wel herinneren. Zoals de melk; mijn moeder klaagde dat die van 26 cent naar 28 cent de liter ging. Die schreef dat ook allemaal op in een boekje.

I-1: Zij had echt een huishoudboekje?

G: Ja, echt een huishoudboekje. Kon ze ook boos worden als ze iets niet kon verklaren. Soms ging er wel eens iets mis. En toen later, het was natuurlijk allemaal bedieningswinkels met puntzakken en dat soort dingen meer. Toen kwam er een goedkope winkel in de Haarlemmerstraat en die heette "Help U Zelf", de HUZ. [H.U.Z., Kruidenier, Zelfbediening 1953-1955, Haarlemmerstraat 164]. Daar ging ze dan wel boodschappen kopen. Maar wat zal dat nou geweest zijn als je met een boodschappentas, zo groot zal die tas geweest zijn. Wat zal daar nou in gegaan zijn?

I-1: Waar was die HUZ?

I-2: In de Haarlemmerstraat?

G: Ja...

I-1: U weet niet meer waar?

G: Ik loop er niet zo vaak meer. Ik weet het niet meer.

I-1: Maar dat was een goedkoopte eiland?

G: Ja, en daar ging ze regelmatig naar toe. En dat vond ze dan leuk. Ze werkte wel niet, maar ze vond dan dat ze ook wat verdiend had op die manier.

I-1: Want uw moeder kreeg huishoudgeld, daar moest ze mee uitkomen?

G: Oh god ja! Vroeger kreeg je natuurlijk je geld in die doorzichtige vetvrije papiertjes en mijn vader kreeg dat dus ook elke maand. Wij waren wel van de sobere, maar hij vond het toch wel leuk om een keer per maand biefstuk te halen of paling. Dat vond hij toch wel memorabel; dat moest toch wel. Maar alhoewel wij naast een slager woonden [J. Stikkelorum, Jacob Catslaan 12], moesten we toch naar de paardenslager. Een biefstuk, ik kan het zo voor me halen. Dan zei hij dus dat hij een pond biefstuk wou of zoiets dergelijks en die slager sneed dan zo'n stukje vlees eraf en dan gaf hij een klap erop met zo'n groot hakmes, zo plat. Als dat mes er zo erop stuiterde, dan zei hij: "Joh, die hoeft ik niet, geef die maar aan je moeder".

[Gelach].

G: En daar stond ik dan naast; kun je het je voorstellen? Hij kreeg wel een ander stukje, zo was het dan natuurlijk wel.

I-1: Want die paardenslagerij, daar hingen halve paarden?

G: Ja, halve paarden? Ik heb wel meer beeld bij de runderslager waar wij naast zaten. Daar kwamen inderdaad van die mensen met een hele halve koe aan zo'n haak. Daar kwam ook de ijswagen regelmatig ijs brengen. Er was natuurlijk weinig koeling. Van die grote brokken ijs. Dat vond je dan leuk. Daar werd dan 'n stuk af geslagen. Dan liep je ook met zo'n stuk ijs. Dat vond je wel leuk.

En daar kwam ook de bottenwagen langs. Nou, dat wil je niet weten! Er kwam dus een wagen die karkassen van die slager, niet van die slager zelf...

I-2: Een beetje luguber wordt het nu!

[Gelach].

G: Die stonden in dat hok en dan ging dat open en dan kwam daar een lucht uit van dat bedorven vlees, van de restjes die natuurlijk nog aan die botten zaten. Die auto was allang weg en dan had je nog die lucht in je neusgaten.

Maar goed, waar waren we? Nee, ik weet niet of er ook halve paarden, daar heb ik geen beeld bij, weet ik niet.

I-2: Waar was die paardenslager?

G: Die was op de hoek, je hebt altijd vier hoeken, dat is een probleem, op de hoek van de Morsstraat, met de ..., zal het Smidstraat [Smidsteeg] zijn? Of de kruising? [Nico Zwetsloot, Morsstraat 26 en 24]

I-1: In ieder geval aan de stadskant van de...

G: In ieder geval aan de Rijnkant, hoe zou ik het verder nog kunnen uitleggen?

I-2: Nou, dat is genoeg hoor.

I-1: We kunnen hem al enigszins situeren.

G: Aan de Rijnkant aan de kant van de poort, op die hoek. Ik denk dat het Kruisstraat heette of dat het Verlengde Kruisstraat heette. Daar was het. En misschien zit er nog een slager; zou me niks verbazen [gesloten mei 1992].

I-1: We gaan kijken. U vertelde dat u op een hervormde school zat. Dan denk ik: dus u was hervormd of uw familie was hervormd. Hoe zat dat?

G: Hoe zat dat? Wij zijn behoorlijk christelijk opgevoed. Betekent dat we altijd naar de kerk gingen. Ik zat ook op een zondagschool en op een kinderkerk en dat soort dingen. Mijn vader was ouderling. Hij was secretaris van de Leidse hervormde Jeugdraad. Dus echt wel een praktiserend type. Hij kon ook heel goed preken. Toen had je nog overal nog kinderkerken in de stad. Ik weet niet of het je wat zegt, je had zondagscholen, maar wij zaten ook op een kinderkerk. Dat was echt met een kansel waar iemand op stond en liet zingen en doen. Dus je had iets gemeenschappelijks.

Zondagschool is meer in mijn beleving meer; we kleuterden wat, vertellen van verhaaltjes uit de bijbel. Nee, dat was echt wel een beetje een mini-kerkdienst ook, met een organist erbij en zo. En dat verzorgde hij allemaal. Hij kende de bijbel uit zijn hoofd. En hoe kwam dat nou? Ten eerste zal hij het interessant hebben gevonden. Maar hij was van oorsprong van de gereformeerde gemeente, de zwartekousenkerk. Dat was allemaal heel streng in de leer, dus hij kreeg een hele strenge opvoeding. Mijn moeder was hervormd. Toen gingen ze trouwen en toen werd er gezegd: "Moet je je jasje niet omdraaien?" Ja, zo simpel werd dat even gezegd. Toen is hij hervormd geworden, wat ik me daarbij ook moet voorstellen. Maar dan neemt hij daar ook gelijk overal aan deel.

I-1: Deed hij het ook met hart en ziel? En waar ging hij naar de kerk?

G: Nou, je hebt een kerk en een dominee. In onze wijk was geen kerk, maar er werd wel een kerkdienst gehouden en dat was ook in die Tijnstraschool. Daar had je een gymlokaal en daar was de kerkdienst op zondagochtend. En later is in die wijk wel een kerk gebouwd, dat was de Maranathakerk. Maar ik ken de Maranathakerk bij wijze van spreken nog dat hij er helemaal niet was en dat die toentertijd er zou komen. Toen was het een braakliggend terrein wat in de winter kennelijk ondergelopen was, waardoor je er prettig kon schaatsen.

[Gelach].

En ik herinner me ook nog wel: inmiddels had je er ook vijf of zes winkels gekregen aan de Lage Mors. En die dominee Van Achterberg [H.J. van Achterberg], dat was dus de wijkdominee. En die had een verhaal

van: “Ik sta hier aan de muur van de groentewinkel”; een mooi verhaal. En ik zei: “Maar mam, dit is helemaal geen winkel, die zit een paar huizen verder”.

Wij gingen naar de kinderkerk, want mijn vader was – hoe zal ik dat nou zeggen – die dominee Van Achterberg wilde wijkwerk in zijn wijk opzetten. Maar dat ging ten nadele van het wijkwerk wat ergens anders er al was. En daar was mijn vader van. Dus die zag dat met lede ogen aan. Dat was concurrentie. Ik spreek nou dus van, laten we zeggen, dat ik klein was. Toen ik zal een jaar of zeven, acht geweest zijn, dat wij dus naar een gebouwtje bij de Morspoort, op de Eerste Binnenvestgracht gingen en daar heb je een kromming in de Eerste Binnenvestgracht en in die kromming staat een soort zaaltje met nog een zaaltje erboven.[N.O.M.A.T.E.G., Eerste Binnenvestgracht 21-21A] Van origine was het volgens mij van het Academisch Ziekenhuis geweest, het hele oude Academisch Ziekenhuis, waar nu het Museum voor Volkenkunde zit. Er was ook een kamer in dat gebouw - ik was bevriend met het zoontje van de beheerder van die club - en daar: als je die deur open deed, dan kwam er een enorme lijkucht uit op een of andere manier, nog steeds. Ik geloof dat er voor de oorlog al...

[Gelach].

I-1: Dat was nog erger dan de paardenslager?

G: Nee, dat was de runderslager.

I-2: De bottenwagen.

I-1: Maar daar “kerkte” tussen aanhalingstekens u, in die N.O.M.A.T.E.G?

G: Niet Ons Maar Alles Ter Ere Gods. Ere misschien wel met twee e’s of drie. En mijn vader die preekte daar dan, pak hem beet, eens in de zes weken. En dan wou hij mij er natuurlijk bij betrekken en dan vroeg hij: “Wat zullen we zingen?” Daar was ik dan wel bij. Hij had een rooster, dan viel hij bij Rehoboth, op de hoek van de Langebrug met de Rapenburg [Rapenburg 10]. Daar was ook zo’n christelijk gedoetje, gebouwtje.

I-1: Van de hervormde gemeente Leiden?

G: Ja, van een wijk in Leiden.

I-2: En daar preekte uw vader ook?

G: En hij viel nog wel eens ergens in ook. En later, toen hij oud was, had hij met de Kerst ook kerkdienstjes in bejaardentehuizen.

I-1: Dus het was een heel actieve man?

G: Ja, hij kon het heel mooi zeggen.

[Gelach].

Ben ik wel eens jaloers op. Hij kon toneelspelen. Hij was wel een strenge man. Maar ik was wel trots op hem, hoor!

I-1: En uw moeder?

G: Mijn moeder was gewoon aardig; ik weet het verder ook niet. Ook Nederlands-hervormd. Maar vooral op het laatst van haar leven was ze wel erg gelovig in die zin van: ik weet waar ik het zoeken moet. Zij wees mij er ook wel op dat dat een mogelijkheid was. Maar ik heb bij mijn moeder nooit een drang tot kerkgang bespeurd. Die dacht: het is allemaal leuk en aardig, maar ik moet werken als ik straks uit de kerk kom. En daar had ze geen zin in, dus die zei: “Als jullie dan straks thuiskomen, dan is het huis aan

kant en dan is de koffie klaar". Mijn moeder is niet veel in de kerk geweest. Misschien met Oudjaar of zo, dat je dan tussen die jassen zat die allemaal naar oliebollen roken.

I-1: Was er nou verschil tussen de opvoeding die u kreeg en die uw zusje kreeg?

G: Nee, volgens mij niet.

I-1: Kreeg u ook taken toebedeeld thuis?

G: Nee, ik heb nooit wat hoeven te doen. Ik hoefde nooit te afwassen als u dat soms bedoelt. Mijn zus ook niet, nee, volgens mij niet. Het zou kunnen dat...toen waren we wel echt groot, dat het toen wel moest, maar het is niet bij mij blijven hangen. Zou best wel kunnen.

I-1: En met vakantie, ging u ook met vakantie?

G: Mijn ouders waren sober, maar voor het geld dat ze als het ware dan uitspaarden, deden ze wel leuke dingen. Met vakantie; ze hadden al heel vroeg brommers, waardoor je dus mobieler werd. Ze hadden kennissen in Bilthoven. Nou, ze gingen rustig met die brommer op zondagochtend – dat is toch minstens twee uur rijden – naar Bilthoven en dan 's avonds weer terug. Dus de brommers vonden ze geweldig.

I-2: Allebei een eigen brommer?

G: Ja, allebei een eigen brommer. Daar kon je ook met z'n tweeën, ieder met een kind achterop.

I-1: Dan mocht u ook achterop?

G: Ja, mochten we achterop. Ik had vroeger een beetje een zwakke gezondheid, of dat nou echt waar was, maar ik moest toch wel wat medische aandacht hebben. Dan werd er gezegd dat het wel goed was voor mij om naar het strand te gaan. Dat resulteerde erin dat we, vanaf vierde tot vijfde jaar, een hele maand in Noordwijk zaten. Daar zaten we in een schuurtje; dat was toen al niet groot, maar ik ben er later er nog eens langs gefietst, maar ik denk: "Hoe kan je er nou in?" Laat staan hoe je nog kan slapen ook. Het was een vrij kleine schuur en er zat een heel flauw hellend dakje op en daar sliepen we. Dat kan nooit hoog geweest zijn.

[Gelach].

Maar goed, daar gingen we ernaartoe en dan gingen we een hele maand. Niet de maand augustus, want dat was te duur, dus dan gingen we de maand juli. Had ik de hele maand vrij van school, geen probleem!

I-1: Want school ging pas in augustus met vakantie?

G: Ja, maar ik kon best goed leren, dus ik kon wel een maandje missen, dus ik kon rustig. Daar maakte zich niemand druk over.

I-1: Had uw vader ook een hele maand vakantie?

G: Nee, die had veertien dagen, denk ik achteraf, en dan ging hij met de fiets.

I-1: Ging hij heen en weer?

G: Dan ging hij naar de markt en dan kwam hij met groente thuis. Ik vond het wel leuk. Er was nog echt een dorpsomroeper. Zo'n man, die riep dan iets onverstaanbaars, met zo'n klepel. Dan was er iemand dood of iets bijzonders.

Ik herinner me ook een handkar met palingen in zaagsel. Een hele handkar. Kon je zo pakken. Dat zijn van die beelden die dan bij je opkomen.

I-1: Bleef dat uw hele jeugd?

G: Nee, vier jaar. Ik vond het toch wel saai. Op een gegeven moment zeiden ze: nou, weet je wat, toen zijn we naar een vakantiehuis, het CNV-vakantieoord, een week geweest.

I-1: Waar was dat?

G: Dat was in Putten. Dat was voorheen een soort sanatorium geweest en dat was omgebouwd tot een vakantiehuis. Het is nu nog een vakantiehuis. Ik denk niet meer van het CNV. Dat was wel leuk. We zijn ook wel in Aalten een weekje geweest. En we deden ook op een of andere manier wel vriendschappen op. Mijn vader was een makkelijke prater en mijn moeder ook. Daarna gingen we wel als kind weer een week in Bennekom. Als mijn ouders later ook met vakantie waren geweest, hadden we altijd wel weer nieuwe ooms en tantes.

[Gelach].

I-1: En die vriendschappen, bleven ook nog wel aan?

G: Sommige wel ja, maar op den duur was het niet allemaal vol te houden.

I-1: En onderwijs verder, u hebt de lagere school afgemaakt en toen?

G: Ja, en toen... Goed. Ik kon op zich goed leren, had goede cijfers, en mijn vader kon ook goed leren, maar doordat zijn vader al zo vroeg overleden was, moest hij met zijn 14^e gaan werken. Dus toen ik goede cijfers had, kreeg hij allerlei visioenen dat ik wel alles had kunnen worden. En dat was misschien ook wel zo, als ik zijn karakter had gehad, maar ik had zijn karakter nou eenmaal niet, dus ja. Ik ging dan naar de hbs. Het werd helemaal niks. Ik ben blijven zitten in de eerste en toen naar de tweede. Ben ik ook weer blijven zitten. Toen heeft hij me laten testen. Daar kwamen allemaal prima cijfers uit. Daar lag het allemaal niet aan. Toen moest ik naar de uts, uitgebreid technisch school. MTS zou het nu heten. Dat zijn begrippen die in de tijd zijn veranderd. Voor de oorlog had je ook een mts, dat is later de hts geworden en de uts is later weer mts gaan heten. Dat was in feite een andere, toch wel lager niveau, zeg maar. Toen kwam ik dan op die uts en daarvoor had je een schakelklas. Daar hoefde ik dan niet in, want daar kwamen de jongens van de ambachtsschool. De betere leerlingen, ja, wat heet beter? Dan had je een gemêleerde klas. En die technische jongens, die waren toch wel goed.

I-1: Allemaal jongens?

G: Ja, allemaal jongens, geen enkel meisje, maar dan ook niet één.

I-2: U had al technische belangstelling daarvoor?

G: Nee, totaal niet, maar dat kwam uit de test. [Gelach]. Daar kwam uit dat ik technisch inzicht had. Vaak wordt verward: als je maar vaak met boutjes en schroefjes en dingetjes zit van: oh, wat een technisch iemand! Maar dat hoeft helemaal niet. Je moet natuurlijk wel in een bepaald abstractieniveau kunnen denken. Dat had ik dan wel; ik was niet helemaal gek. Maar die ambachtsschool of die uts, ik dacht dat het een soort ambachtsschool was. Ik deed er denk ik weinig aan of de verkeerde dingen. Ik zag toch wel kans om in die tweede klas, dat was een eindklas, wel twaalf onvoldoendes te hebben. Niet gering. Maar goed, ik had er alle hoop op. Op een gegeven moment heb ik toch het licht gezien en ik ben uiteindelijk toch geslaagd. Nou, toen kwam er een praktisch jaar aan. Hoe dat nou precies gegaan is, weet ik niet. Ik was een paar weken met dat praktische jaar bezig, toen mocht ik op de hts in Haarlem komen. Ik vond die werktuigbouw niet leuk en daar ben ik achteraf toch dom geweest. Ik had gewoon uiteindelijk naar de hts mocht, had ik een ander vak moeten kiezen. Dat had makkelijk gekund. Want er zaten ook jongens van de HBS op en die hadden ook helemaal nooit in de vooropleiding een vak gehad. Heb ik niet gedaan. Zat ik weer aan die verschrikkelijk werktuigbouw. Ik vond dat helemaal niet leuk. En waarom moest ik werktuigbouw doen? Op de uts had je twee richtingen: elektrotechniek, dat vond ik helemaal niks. Ja, en werktuigbouwkunde. En weg- en waterbouw zou ik misschien wel leuk hebben gevonden, maar dat was in Scheveningen. Toen zei mijn vader: "Ja, dat doen we niet, ik heb al genoeg in jou geïnvesteerd. Hup, ga

je maar naar Leiden". Toen zat ik dus op de hts. Ik vond het geen leuk vak. Ik lig in mijn bed, ik denk: Als je zo toch je hele leven achter zo'n tekentafel staat. Dat beeld had ik. En dat was ook zo. Een groot aantal mensen ging daar staan. Ik vond dat helemaal niks. Ik zeg tegen mijn vader: "Als ik over ben" - want ik wilde wel over - "dan ga ik van die school af, want ik vind het niet leuk". Hij zegt: "Joh, ik bel morgen op dat je van die school af bent en gelijk klaar, en dan ga je naar het arbeidsbureau, dan ga je een baan zoeken". Daar was hij heel makkelijk in. Hij zei niet: "Joh, zou je het niet nog eens proberen?" of zo. Ik denk dat hij in feite kookte van woede. Hij zegt: "Of dan zorg ik wel dat je een baantje bij mij op de fabriek krijgt". Ik zei: "Oh nee!" Want dat wou ik natuurlijk niet. Toen ben ik ook daarna gaan werken.

I-1: Dus dat is gebeurd. U bent dus van school gegaan?

G: Ja, ik ben eraf gegaan.

I-2: Hoe oud was u toen?

G: 16 of zo, 17?

I-1: Ja, dus eraf, gaan werken.

G: Ja, toen heb ik me gemeld bij het arbeidsbureau. Had ik een tekst gemaakt. Nou goed, en toen kreeg ik een boekje mee van die meneer, nadat ik eerst nog een toespraak van hem kreeg. Dat hij zei: "Ken je het verhaal van de talenten? Ken je dat uit de bijbel? De ene man krijgt vijf talenten, de andere drie en de andere een. En na tien jaar zegt die man die dat ene talent had: "Kijk eens, ik heb er twee". En die van twee heeft er dan vier. Die er vijf had: "Hier heb ik ze weer alle vijf, ik heb ze alle vijf begraven". Nou, zo'n soort verhaal, en dat is eigenlijk een slechte man: die heeft niks met zijn talenten gedaan. Dat werd mij ook even ingewreven op dat arbeidsbureau. En vervolgens kreeg ik een boekje mee met duizend beroepen erin en hij zei: "Schrap maar aan wat je leuk vindt". Ik vond natuurlijk niks leuk. Het enige dat ik dacht dat is misschien wat: kok en bakker en rekenkundig rekenaar. Ik kon wel goed rekenen. Ik wist niet wat rekenkundig rekenaar inhield, maar zo mocht ik het ook invullen. Nou ja, ik kwam dus een of twee dagen laten bij die man terug. En die zei: "Oh, rekenkundig rekenaar? CBS". Hij belde iemand op, op het CBS, en hij zei: "Ik heb hier iemand die wel goed is in rekenen". En toen kon ik naar het CBS in Den Haag.

I-1: En bent u gebleven of niet?

G: Het wordt steeds pijnlijker, maar goed ...

[Gelach].

I-2: U bent baas over de antwoorden hoor! Het hoeft niet.

G: Toen dachten ze: dit is iemand, die is wel geschikt om programmeur te worden. Dat was hartstikke nieuw, want er waren maar een paar computers in Nederland, dat waren echt hele grote en ik zou dan programmeur worden. Maar omdat er even nog geen plek was, moest ik maar zolang ergens anders werken. Nou, dat vond ik wel een aardige afdeling. Het werk vond ik niet zo leuk, maar dat maakt niet uit; ik vond de mensen wel aardig. Maar na drie of vier maanden, ik weet dat niet meer zo precies, toen ging ik aan die opleiding beginnen. Ik kon dat wel. Maar wat hield dat dan in? Je moest intelligent zijn om er oplossingen bij te bedenken. En als je dan die oplossing had, laten we maar zeggen dat intelligente een week was en dan moest je drie weken daarna coderen. Heel stom werk. Dan zat je en daar kon je nog heel veel fouten in maken. Eigenlijk niet leuk. Ik dacht: als je dit heel je leven doet... Er was natuurlijk niemand die zei: "Er komen straks nieuwe computers". Ik zeg: "Ik vind het niks". Ik dacht bij mezelf: ik vind het toch niet leuk. Dus ik zei - ze vragen natuurlijk af en toe hoe je het vindt en zo: "Vind je het nog wel leuk?" Dus ik zei: "Ik vind het niks, ik zou eigenlijk wel weer naar die andere afdeling willen, maar dan wil ik niet meer hetzelfde werk doen, dat vond ik een beetje eentonig". Nou, dat kon allemaal. Toen

kwam ik bij een afdeling nationale rekeningen terecht. Die leveren eigenlijk de basisinformatie voor het Centraal Planbureau. Die kijken... nou dat voert te ver.

En daar heb ik met plezier gewerkt en men was daar heel verguld met mij. Ik zei: "Ja, dat is allemaal leuk en aardig, maar zie ik dat nou nog terug?" Ik had natuurlijk een hele ongelukkige start en dat betekent dat je ook een ongelukkig salaris hebt. Ik heb daar wel over geklaagd en dan vonden ze dat ik wel gelijk had en dan kreeg ik ook wel wat meer, het schoot natuurlijk niet op, van die lullige periodiekjes, het was helemaal niks. Het was ook wel zo, ik was inmiddels wat gaan leren, cursussen statistiek gaan volgen, en elke keer als je dan je diploma had, dan kwam er weer wat bij. Op een gegeven moment dacht ik: dit schiet zo toch niet op. En toen ben ik een maand of vier bij het Nielsen [de Amerikaanse markt- en opinieonderzoekersorganisatie A.C. Nielsen] gaan werken in Amsterdam.

I-1: Wat is het Nielsen?

G: Dat is een marketingbureau, daar had je allerlei cijfertjes, die moest je maken of coördineren, daar moest je wat mee.

I-2: A.C. Nielsen.

G: Waar ze in feite van leven, ze enquêteren bepaalde winkels, nu doen ze dat misschien niet meer, maar toen winkels en dan kijken ze naar de voorraden die bij die winkels zijn en dan zeiden ze: "Oh, ik zie zoveel pakjes Honig en zoveel dit en zoveel dat". En dan kwamen ze na twee maanden later en dan zeiden ze: "Hoeveel Honig heb je nog?" "Nou, ik heb zoveel ingekocht en zoveel staat er nu, met andere woorden: zoveel is eruit gegaan". Dat Nielsen leverde dan uiteindelijk om daarmee naar meneer Maggi te gaan: "Weet je dat meneer dinget zoveel heeft omgezet?" Snap je? En daarvoor gingen ze natuurlijk niet alle winkels af, maar hadden ze types grootwinkelbedrijven gestratificeerd en dat leverde cijfers op en die moesten verwerkt worden en dat moest opgeblazen worden. Daar had ik dan een bescheiden rol in. Na een maand of vier, nee, iets langer, het zal een jaar geweest zijn, toen zou er een nieuwe chef komen en ik vond dat mijn chef zo onheus bejegend was, dat ik solidair met hem was en dacht: ik ga ook weg.

En toen ben ik naar het Centraal Plan Bureau gegaan. Ik had er altijd goede verhalen over gehoord. Dat Centraal Plan Bureau is na de oorlog opgericht. En er zijn heel veel mensen van het CBS daar heen gegaan en die waren er financieel aanzienlijk beter van geworden. Dus bij het CBS heerste de mure: als je maar naar het CBP kon... We hebben het over allemaal minimale rangen achteraf, als je het nou met deze ogen bekijkt, misschien lachwekkend. Toen heb ik daar een tijdje gezeten. Toen kwam er een baan in Leiden. Oh nee, dat ging als volgt: ik had in de krant gelezen ooit dat er een statistisch bureau zou komen in Leiden. Dat leek me nou leuk. Leiden, daar hou ik van. Toen ben ik een keer gewoon naar de personeelschef gestapt van het stadhuis, ik geloof dat die meneer Haverman heette. Ik ben er naartoe gegaan. Ik zeg: "Ik lees in de krant dat er een statistisch bureau komt en ik wil er wel graag werken". Hij zei: "Dat is leuk, maar die chef hebben we nog niet eens aangenomen, dus dat is een beetje moeilijk". Nou ja, hij zou toch mijn naam noteren en een paar maanden later, dus toen ik inmiddels in Amsterdam werkte, werd ik opgebeld door meneer Maan. Dat was de chef die inmiddels daar aangenomen was, om een praatje te maken. Die woonde in het Jacques Urlusplantsoen. Daar ben ik 's avonds naartoe gegaan. Nou, daar hebben we gesproken en ik kon er gelijk gaan werken. Heel leuk. Daar heb ik dan, denk ik inmiddels... Daar ben ik ook getrouwd, omdat de gemeentesecretaris mij toen heeft getrouwd. Dat was toch wel bijzonder.

I-1: Over dat trouwen wil ik natuurlijk wel meer weten.

I-2: Waar was uw werkplek, in het Stadhuis?

G: Ja, op het Stadhuis zelf. Je hebt een monumentale afdeling, de eerste etage, die is mooi. Daar zat ik. Niet vanwege mijn functie, maar dat was toevallig zo. We zaten een beetje weggemoffeld achter Personeelszaken. Wel al dat marmer gedoe, daar was het.

Toen las ik een advertentie in de krant van de gemeente Den Haag voor afdeling verkeersonderzoek en daar stonden ook wat dingen: je moest daar verstand van hebben en daarvan. Ik dacht: dat heb ik eigenlijk wel. Het was een behoorlijk hoge functie, alles relatief hoor. Daar werd ik op aangenomen. Ik ging anderhalf keer meer verdienen. Ik denk zo: nou kunnen we trouwen, nou kunnen we wat. Daarna is het niet meer interessant, denk ik, of u moet nog meer willen weten.

I-2: Hoe u naar Den Haag ging, met de trein?

G: Met de brommer en met carpooling, dus dat ik met iemand anders meereed.

I-1: En hoe oud was u toen u naar Den Haag ging? Want toen ging u trouwen? Een jaar of 25?

G: Ja, dat klopt, want ik vertelde net dat ik getrouwd was in Leiden en toen was ik 25. En eerdaags zijn wij 50 jaar getrouwd, dus dat klopt wel.

I-1: Ja, want ik wil natuurlijk toch wel iets weten over de liefde. Hoe is het gekomen?

G: Ja, je moet je voorstellen: je bent jong en je hebt een vriendenkring met allemaal jongens. Dat was toch een ander soort dan dat je met meisjes ... Dus laat ik maar zo zeggen: doordeweeks was je wat wilder – ja, dat klinkt een beetje raar, want je denkt aan enorme uitpattingen, maar dat hoeft helemaal niet. Maar je had er toch wel behoefte aan een keer in de week in een wat nettere gelegenheid te komen. Laat ik het zo zeggen. En ook wat nettere mensen tegen te komen. Nou ja, dat was op zondagavond was er vrij dansen bij Wielinga, dansacademie [S.P. Wielinga, Nieuwe Rijn 28]. En daar heb ik dansles gehad en daar heb ik mijn vrouw leren kennen.

I-1: Want dat was het leukste meisje van de dansles?

G: Nou, dat weet ik niet precies, maar hoe werkt dat? Daar praat je mee. Ik heb er dus niet mee op dansschool gezeten, maar die ontmoette ik daar. Ik denk dat je er op een gegeven moment ook aan toe bent. En zo is het vanzelf verder gegaan. Wel even wennen natuurlijk. Ik denk: nou, het is wel een net meisje. Dat bij mij past.

I-1: En was uw vrouw ook hervormd of speelde dat geen rol?

G: Nou, een rolletje, denk ik. Het is wel zo: als ik vroeger thuiskwam en ik zei tegen mijn moeder: "Ik heb een aardig meisje ontmoet", en zij zei: "Hoe heet ze?", en ik zei: "Biegstraten" of zo iets, dan zei zij: "Toch niet katholiek?"

[Gelach].

G: Want het is natuurlijk wel zo, als je jong bent: je zit op een christelijke school, je zit op een christelijke figuurzaagvereniging, alles christelijk. Als je natuurlijk eenmaal wat ouder bent en je zit op een neutrale school en je beweegt je wat meer, kom je wat andersoortige luitjes tegen. Dat is natuurlijk wel aardig om de boel te verruimen. Dus je leerde dus van lieverlee ook wel katholieke mensen kennen of het was geen item meer. Misschien ergens nog in de verte. Als je ermee thuis kwam, was het weer een ander verhaal, maar verder helemaal niet. Mijn vrouw was niks, zo werd dat aangeduid, mevrouw is niks.

G: Ik denk nog even terug aan die slager. Die slager was het natuurlijk wel opgevallen dat we nooit bij hem kochten. Want het was onze buurman. Mijn vader verontschuldigde zich. Die zei dan: "Je hebt altijd van dat taaie vlees". Toen zei die slager: "Ik zal zorgen dat je goed vlees krijgt". En vanaf die tijd hebben we jarenlang elke zondag rosbief gegeten. Door de week kochten we ook wel bij hem. Het is niet dat we alleen maar paardenvlees aten.

I-1: Waar waren we gebleven? U had uw vrouw leren kennen. Ze was niks en toen?

G: Ik was nogal gelovig, dus ik vond wel dat het nodig was dat zij wel iets van dat geloof wist, of zou moeten weten. Vond zij ook. Toen zijn we naar catechisatie geweest. Ik had ooit al wel catechisatie gehad en toen kwamen we op een soort clubje, die belijdeniscatechisatie zouden doen.

I-1: In de Maranathakerk?

G: Nee, dat van die kerk zijn we blijven steken trouwens. Laten we in ieder geval dit even afmaken. Waar waren we nou?

I-1: U ging naar belijdeniscatechisatie met uw vrouw.

G: Toen ik mijn vrouw nog niet kende, had ik ook op catechisatie gezeten. Ik denk dat het toch belijdeniscatechisatie was. Dat was bij dominee Lamping [A.J. Lamping]. Ik weet niet of je die naam wat zegt. Een hele bekende Leidse jeugddominee. Later is hij wijkdominee geworden. En daar heb ik catechisatie gehad. Ik heb daarna belijdenis gedaan en zij niet. Het ging meer voor de algemene kennis, de beleving. En zij is nooit meer... ik ben daarna ook bijna niet meer naar de kerk geweest. Het verwatert op een gegeven moment. Ik ben daar niet de enige in.

I-1: En wat deed uw vrouw?

G: Mijn vrouw werkte op kantoor bij een garagebedrijf. Devilee en Reizevoort, het zal je niks zeggen. Het zat op de Rhijngaasterstraatweg, daar hadden ze ook een zaak [Autobedrijf Devilee-Reizevoort, Rhijngaasterstraatweg 43-46]. Dat waren twee zwagers volgens mij.

I-1: Hoe oud was u toen trouwens, toen u uw vrouw leerde kennen?

G: Ik denk een jaar of 22 of zo. Nee, nog jonger.

I-2: U hebt eerder gezegd, toen u van baan verwisselde, dus weer naar Den Haag ging, toen was u blij, want u ging meer verdienen en dan kon u ook gaan trouwen.

G: Ik ben op mijn 25^e getrouwd en we zijn een jaar of drie – ik ben in '66 verloofd – ik denk toch wel vrij jong hoor.

I-1: Hoeven ook niet helemaal, niet helemaal precies te weten hoor.

G: Het was ook nog zo, ik had haar pas leren kennen en toen was ik in Egypte op vakantie geweest. Dat was wel heel bijzonder.

I-2: In de jaren 60!

G: Heel bijzonder. En dat vond ik heel leuk en datzelfde reisbureau dat had een jaar later, kon je ook naar Libanon en Jeruzalem en zo. Ook met vakantie. Leek me ook erg leuk. En ik wist zeker dat zij dat niet mocht van haar ouders. Ik dacht: ja, voordat mijn centjes onze centjes worden, is het misschien toch wel leuk als ik dat nog even kan meepikken. En toen dacht ik: nou, weet je wat, dan verloof ik me, dat is toch ook een beetje een band.

[Gelach].

G: Ja, niet mooi, maar goed. Ik heb overigens wel genoten van die vakantie!

I-1: Dat was toch heel bijzonder om naar Egypte te gaan?

G: Wil je weten hoe dat kwam? Het was zo, Egypte was natuurlijk altijd een heel dure reis, terwijl het gros van de mensen blij was als zij naar Mallorca konden of dergelijke oorden. Vrienden van mij gingen met de auto naar Spanje en hingen daar de loltoestand uit. Daar ben ik nooit naartoe geweest. Ik ben nooit verder dan Vlieland en Terschelling gekomen. Ook leuk overigens. Op een gegeven moment

kwamen er reizen en kon je naar Egypte met een bepaald reisbureau, Fit uit Eindhoven. Die reizen waren relatief goedkoop, laten we zeggen fl. 500,-, terwijl vergelijkbare voor minstens fl. 1.500 tot fl. 1.800 zouden kosten. Ik heb me laten vertellen dat dat kwam omdat Egypte Philips had genationaliseerd op de een of andere manier, dus het geld mocht niet het land uit en met dat reisbureau was een soort kongsie aangegaan van: dan betalen we het daaruit en we vergoeden ons in Nederland; zo'n soort constructie. Ja, dat vond ik natuurlijk hartstikke mooi en leuk. In Caïro geweest en we zijn met de trein helemaal naar het zuiden naar allerlei oorden geweest. Maar wel moeilijk om het allemaal te onthouden natuurlijk.

En, dat was voor mij heel bijzonder, dan zijn we inmiddels 40 jaar later. Mijn zoon heeft zijn praktisch jaar ook in Egypte gedaan. Toen ben ik nog een weekje naar hem toe geweest. Ook alweer tien jaar geleden of langer. Maar dat was zo'n belevenis en daar hingen we dan niet de toerist uit, want hij woonde daar dan. Je deed allemaal normale dingen. Je zat in zijn kantoor, we gingen niet in een luxe touringcar maar met de stadsbus of met een taxi waar je de gaten in de vloer zag. Prachtig allemaal. Maar goed, dit terzijde.

I-1: Wel een hele leuke terzijde. U was inmiddels verloofd, ging toch nog wel stiekem op reis en toen?

G: Er was in mijn tijd wel woningnood, dus er was nauwelijks iets te huur en werd ook geadverteerd met banen. Dat je bijvoorbeeld in Gelderland, dan was er een huis bij. Als pre stond dat erbij. Dus veel van mijn leeftijdsgenoten zijn Leiden uitgejaagd, zijn gewoon weggegaan. Maar ik vond dat niks. Ik dacht: ik spaar wel dat ik een huis koop. Dat is niet gebruikelijk in mijn familie, maar ik dacht: ik ga niet met de pet in de hand ergens staan. Daar heb ik geen zin in, ik spaar er wel voor. Nou, dan blijft het toch allemaal redelijk bescheiden. Dan zeg je: nou, in Leiden kan dat niet. Toen de Merenwijk kwam, een beetje, ik vond dat – nou ja, jij er woont erin, woon jij dan in Oegstgeest - de Merenwijk, dat is toch achter De Kooi!

[Gelach].

I-2: Het blijft Noord.

I-1: Ik begrijp het wel.

G: Toen dacht ik: Leiderdorp of Oegstgeest of Voorschoten. Allemaal onbetaalbaar ja. Zodoende zijn we dus in Zoeterwoude terechtgekomen.

I-2: Maar hebben jullie nog als paar in Leiden gewoond?

G: Nee.

I-1: Toen dus in Zoeterwoude gevestigd. Nu zijn we bijna bij het eind, maar ik wilde eigenlijk nog iets weten van sportiviteiten, Pernix?

G: Ik heb op Pernix gezeten. Ik had er geen topplek, vond het wel heel gezellig. Ook vooral dat er dames bij waren, vond ik erg leuk. Kon ik ook goed mee opschieten, vond ik wel een verrijking. Alleen, het was een christelijke club, maar je moet het eigenlijk vertalen naar een gereformeerde club, strikt genomen niet, maar in de praktijk was het dat wel. Dus er waren maar weinig hervormden; het was echt een gereformeerde club. Dat kon je ook wel merken.

I-1: Hoe dan?

G: Ja, die werden toch voorgetrokken op een of andere manier. Ik zou het niet zo goed weten hoor, ik vond het niet zo erg, maakte mij niet uit. Maar een jaar of vijf geleden hebben we een reünie gehad van die club en toen ben ik ook geweest. Heb ik met een hervormd meisje gesproken. Die zei tegen Ton Tieleman, die was van art. 31, dit terzijde: "Het was toch wel altijd een gereformeerde klik hoor". Die had het nooit zo ervaren.

I-1: Maar u wel.

G: Dat was de reden waarom ik bijvoorbeeld ook niet naar het christelijk lyceum mocht van mijn vader.

I-1: Want dat was gereformeerd?

G: Ja. Dat was christelijk, maar dat vond hij ook gereformeerd. Vond hij niks. Daarom heeft hij mij ook naar de neutrale school gedaan. Je zou denken: hij stuurt je wel naar een christelijke, maar je hoeft niet tussen al die gereformeerden te zitten.

I-1: Dat was toch een slagje minder in zijn ogen?

G: Hij vond het een beetje huichelachtig. Een klein voorbeeld. Ze hadden wel gereformeerde vrienden en die kwamen dan op een zondag. "Kun je de band plakken van mijn zoon?" En dan zelf in het keurige pak. Geen ijsjes natuurlijk. Dat was er allemaal niet bij. Vond mijn vader huichelachtig. Ik zat meestal zondags in strandkleding in de kerk; vond hij geen bezwaar. En we gingen vaak naar het voetballen kijken, naar UVS [voetbalclub in Leiden: Uit Vriendschap Saâm]. Dat had je toen al.

I-1: Ik ben denk ik wel zo'n beetje aan het eind, denk ik.

G: Ik heb verteld dat ik op D.O.S heb gezeten, de gymnastiekvereniging. Daar begonnen we eigenlijk mee, dat mijn tante dat pakje had gemaakt.

I-1: Oh, van dat vreselijke witte pakje?

I-1: Wat betekent D.O.S?

G: Door Oefening Sterk. Het zit tegenwoordig allemaal in Leiden Sport.

I-1: Was dat nou ook een protestantse club?

G: Dat was van origine een protestantse club, maar daar was niks van te merken. Je had ook een katholieke sportvereniging. Dat is later allemaal verwaterd.

I-1: En u had het ook over christelijk figuurzagen? Waar was dat?

G: Dat was ook in NOMATEG.

I-1: Ik heb eigenlijk niks meer te vragen. Hebt u zelf nog iets waarvan u denkt: dat is jammer, daar hebben we het niet over gehad, dat is toch wel jammer? Ik heb nog wel iets, met een dronken man.

G: Oh, Zakkie Drol? Een Leids figuur. Ik ging met mijn zusje, liepen we, het was best een end, van de Mors tot de Morspoort, en dan kon je op een zondagochtend Zakkie Drol tegenkomen. Ik heb het er wel eens met andere mensen over en die kennen hem ook allemaal.

I-2: Hoe zag hij eruit?

G: Een scharrig type, klein mannetje, wel een pak aan, maar... Ik heb het niet helemaal exact op mijn netvlies, je bent maar een kind en ik wist natuurlijk niet dat ik hier zo'n 70 jaar later hier zou zitten.

I-1: Hebt u nog dingen waarvan u denkt: ja, dat is toch wel leuk om te vertellen, dat is toch wel typerend voor die tijd?

I-2: Ja, ik heb nog genoteerd vieze boekjes, sigarenhandel.

G: Ja, van Nievaart was dat. Tegenwoordig zit er een Spaans restaurant in, op de hoek van de Morsstraat. Dat was dus een sigarenwinkel, zal het geweest zijn. Daar verkochten ze dus die vieze boekjes; die hingen

aan knijpertjes aan een touwtje voor het raam. Dan probeerde je te kijken, zo onder die banderollen te kijken.

I-1: En dit alles op weg naar de kerk?

G: Ja.

[Gelach].

I-1: Heb jij nog wat te vragen?

I-2: U bent naar Zoeterwoude gegaan, hoe de band met Leiden bleef? Of jullie er vaak heen gingen nog?

G: In het begin wel. Maar later krijg je natuurlijk vrienden en zo. Ja, we gingen ook wel van alles kopen; we gingen ook wel met de auto. Dat kan nou niet meer. We zijn nou met de fiets. Nou is mijn vrouw bijvoorbeeld naar Zoetermeer, maar eigenlijk zou je naar Leiden hebben moeten gaan, tenminste vanuit planologisch oogpunt. Dus we gaan wel minder, maar in het begin gingen we natuurlijk altijd.

I-1: Hoe was de overgang?

G: Nou, wat ik ook heel bijzonder vond: je denkt in zo'n dorp is niks, dat is helemaal heel primitief. Dat valt reuze mee. Om een klein voorbeeld te geven: we hadden toen nog een kolenkachel, toen we gingen verhuizen, en verhuizen ben ik ook niet zo gewend, dus ik zag toch kans om met mijn knie de ruitjes door te drukken van die kachel.

[Gelach].

We gingen verhuizen en het was winter. Probleem. Ik ga hier naar de smid en die pakt van die ruitjes en klaar. Ik denk: nou, als me dit in Leiden was overkomen, dan had ik nog niet zo een-twee-drie geweten hoe ik aan ruitjes was gekomen. Nou gebeurt dat niet elke dag, maar...

I-1: Het ging eigenlijk dus vrij soepel?

G: Ja, heel soepel.

I-2: Kwam u nog in de kerk hier? Daar vertelde u vorige keer [bij het voorgesprek] ook iets over dat dat anders was dan in Leiden.

G: Ja, dat vind ik een beetje ...

I-1: Het hoeft niet! Als je het niet wilt vertellen, moet je het niet doen.

G: Ik denk dat er best nog wel een aardig verhaal over die kerk in Leiden te vertellen valt.

I-1: Doen we dat.

G: Mijn vader was niet zozeer op die dominee Van Achterberg, die overigens een hele aardige man was, en waar hij ook wel vriendschappelijk mee omging, maar zijn preken vond hij... Protestanten zijn van de preken en niet van de versjes en de dingetjes. Dan keek hij in het Predikbeurtenblad. Eigenlijk keek hij naar Vossers [ds. D.J. Vossers], dat vond hij wel een goede dominee. Die stond eigenlijk als dominee bij de Burggravenlaan [Vredeskerk]. Maar goed, hij keek dan en dan zei hij: "Oh, in de Pieterskerk". Dan – ik denk dat het vijf voor tien was, terwijl die kerk om tien uur begon, dus dat haalden we nooit – reden we met een rotvaart, zat ik bij hem achterop. Ja, waarom ik toen niet naar de kinderkerk ging, weet ik niet. Nou, dan was de dienst al begonnen, nou, je schaamde je dood. En als je vroeg was, wat dan ook wel kwam, dan kon je nog niet zitten; je had plaatsengeld. Mensen hadden vaste plekken in de kerk. Als die dan vijf voor tien nog niet bezet waren, dan mochten de andere stervelingen daarop zitten. Dus er was altijd een soort wachtrij, want dat waren natuurlijk ook de betere plekken. Je zat niet gelijk achter een

pilaar, dan kon je daar zitten. Je had ook een aparte collecte voor plaatsengeld. Dan kwam er een glazen bakje, daar moest je een muntje in gooien, een dubbeltje of zo. Dat je voor die plaats toch iets betaalde.

I-2: U zei ook dat u heel vroeg al, toen u 18 was, lid werd van de HVOL, maar hoe is dat zo gekomen? Heeft de Leidse geschiedenis uw speciale aandacht?

G: Ja, geschiedenis in het algemeen en Leidse geschiedenis altijd. Dan zal mijn vader wel gezegd hebben: "Joh, dan moet je lid worden". Toen heb ik van mijn tante een lidmaatschap van HVOL. Ja, toch wel bijzonder, want in mijn soort kringen is dat niet usance natuurlijk. Dus zodoende ben ik al heel lang lid. Ik denk niet dat ik alle vergaderingen ben geweest, ook niet alle bijeenkomsten. Dat kwam er niet van op een of andere manier, maar ik ben wel al heel lang lid. En belangstellend; de Leidse geschiedenis interesseert me bijzonder. Ik heb heel veel boeken over Leiden.

I-1: Ik vind het wel een mooi rond cirkeltje.

I-2: Ik ook. Ik dank u hartelijk.

Klassenfoto:

Het betreft een schoolreisje van de vierde klas van de lagere Tijnstraschool, Hoge Mors 12 (naast roeivereniging Njord) te Leiden. Waarschijnlijk staat de onderwijzeres van de vierde klas, "juf Bierling", erop.

Geïnterviewde Jan van Egmond: knielende rij, tweede van rechts.

De vader van de geïnterviewde was lid van de oudercommissie: bovenste rij, derde van links.